

0 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Της Εύης Παπαδοσηφάκη

Η συμμετοχή των γυναικών στην έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ «ΓΥΑΛΙΝΗΣ ΟΡΟΦΗΣ» (GLASS CEILING), ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΔΗΛΑΔΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΧΑΜΗΛΕΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ, ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΟΠΩΣ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ, ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΟΣΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ (Ε.Κ.Τ.).

1. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ (2ος 15)

Μέσο:ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΒΕΑ

Ημ. Έκδοσης: ...01/02/2015 Ημ. Αποδελτίωσης: ...04/03/2015

Σελίδα:51

Η έκδοση περιλαμβάνει δείκτες για τη συμμετοχή των γυναικών στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α) στην Ελλάδα, συγκρίνοντας τη με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε., και φιλοδοξεί να συνεισφέρει με στοιχεία στο σχεδιασμό εθνικών πολιτικών για την ισότητα των φύλων στην έρευνα.

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των επίσημων στατιστικών στοιχείων που παράγει το Ε.Κ.Τ. για την έρευνα και ανάπτυξη, το 2011 στην Ελλάδα απασχολούνταν συνολικά 29.879 γυναίκες σε δραστηριότητες Ε&Α (ως ερευνήτριες, τεχνικό ή λοιπό προσωπικό υποστήριξης), αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό 42,5% του συνολικού δυναμικού Ε&Α. Ο μέσος όρος στην Ε.Ε.-28 είναι 34,8% και η Ελλάδα κατατάσσεται 9η μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Στην κατηγορία των ερευνητών κυριαρχούν οι άνδρες με 63,3% έναντι 36,7% των γυναικών. Οι γυναίκες ερευνήτριες έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή από τους άνδρες στις «Ανθρωπιστικές επιστήμες» (54,1%), ενώ υψηλό ποσοστό (43%) καταγράφεται και στον τομέα «Ιατρική και επιστήμες υγείας». Το φαινόμενο της «γυάλινης οροφής» (glass ceiling), της συσσώρευσης δηλαδή των γυναικών στις χαμηλές βαθμίδες της ιεραρχίας, είναι πραγματικότητα και στην Ελλάδα: τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών υπερτερούν των ανδρών στις χαμηλότερες ακαδημαϊκές βαθμίδες, ενώ στις υψηλότερες βαθμίδες η εικόνα αντιστρέφεται.

Η υποστήριξη της διαμόρφωσης πολιτικών στη βάση στοιχείων αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα του Ε.Κ.Τ. που εφαρμόζει την επιστήμη για την ανάπτυξη πολιτικών έρευνας και καινοτομίας. Η διευθύντρια του Ε.Κ.Τ., Δρ Εύη Σαχίνη, επισημαίνει: «Στη σύγχρονη κοινωνία της γνώσης, η ισότητα των φύλων, αν και αναγνωρισμένο θεμελιώδες δικαίωμα, εξακολουθεί να αποτελεί ζητούμενο, και όχι μόνο στην Ελλάδα. Με την παρούσα έκδοση, το Ε.Κ.Τ. έχει στόχο να συνεισφέρει τεκμηριωμένα στοιχεία στον εθνικό διάλογο για τον ορισμό και τη διαμόρφωση μιας διαφορετικής συνείδησης στο ζήτημα της ισότητας των φύλων, τόσο στην κοινωνία, όσο και στον τομέα της απασχόλη-

σης σχετικά με έρευνα και ανάπτυξη. Στην Ελλάδα της κρίσης, κάθε τεκμηριωμένη προσέγγιση ερωτημάτων όπως το πώς ορίζεται η ισότητα των φύλων, ποιον επηρεάζει η ανισότητα των φύλων, σε ποιους θα πρέπει να απευθύνονται τα μέτρα που λαμβάνονται, έχει σημασία. Η επαναφορά στο προσκήνιο ενός υποτιμημένου ζητήματος, το οποίο μπορεί να αλλάξει στο μέλλον τον τρόπο επιλογής απασχόλησης των παιδιών μας και την αντιμετώπισή τους ως εργαζομένων και πολιτών του κόσμου, έχει ιδιαίτερη σημασία».

Η έκδοση «Η συμμετοχή των γυναικών στην έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα το 2011» διατίθεται online στη διεύθυνση: <http://metrics.ekt.gr/el/node/170>.

Η παραγωγή των στατιστικών Ε&Α υλοποιείται από το Ε.Κ.Τ., μετά από ανάθεση από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και σε συνεργασία με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Η ανάλυση των στοιχείων και η εξαγωγή των σχετικών δεικτών για το 2011 έχουν ήδη δημοσιευθεί στην έκδοση του Ε.Κ.Τ. «Δείκτες έρευνας & ανάπτυξης για δαπάνες και προσωπικό το 2011 στην Ελλάδα», η οποία διατίθεται online στο δικτυακό τόπο <http://metrics.ekt.gr>.

Η υλοποίηση των σχετικών δράσεων πραγματοποιείται στο πλαίσιο της πράξης «Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα Έρευνας και Τεχνολογίας/Κοινωνικά δίκτυα – Περιεχόμενο παραγόμενο από χρήστες» που υλοποιείται από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή υπεργολαβία» (Ε.Σ.Π.Α.), με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης-Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Η συμμετοχή των γυναικών στο προσωπικό Ε&Α

Στην Ελλάδα απασχολούνται συνολικά 29.879 γυναίκες σε Ε&Α (ερευνήτριες, τεχνικό προσωπικό, άλλο προσωπικό υποστήριξης), αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό 42,5% του συνολικού δυναμικού Ε&Α (70.229 άτομα), ενώ ο μέσος όρος στην Ε.Ε.-28 είναι 34,8%. Με βάση το ποσοστό αυτό απασχολούνται γυναίκες σε

Ε&Α, η Ελλάδα κατατάσσεται 9η μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.

Στην κατηγορία των ερευνητών κυριαρχούν οι άνδρες, με 63,3% έναντι 36,7% των γυναικών. Στο τεχνικό προσωπικό και το προσωπικό υποστήριξης οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες, με ποσοστά 51,6% και 54,5% αντίστοιχα.

Στους τρεις μεγαλύτερους τομείς εκτέλεσης Ε&Α, τον τομέα τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (τομέας HES), τον κρατικό τομέα (τομέας GOV) και τον τομέα επιχειρήσεων (τομέας BES), ο αριθμός των γυναικών που απασχολούνται ως προσωπικό Ε&Α είναι μικρότερος των ανδρών. Οι γυναίκες υπερτερούν ελαφρά των ανδρών στον τομέα των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων (τομέας PNP).

Αναλυτικότερα, στον τομέα τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απασχολούνται συνολικά 20.687 γυναίκες σε δραστηριότητες Ε&Α (ερευνήτριες, τεχνικό και άλλο προσωπικό υποστήριξης) και αποτελούν το 44,6% του συνολικού προσωπικού Ε&Α του τομέα. Στον κρατικό τομέα (GOV) απασχολούνται 5.730

1. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ (2ος 15)

Μέσο:ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΒΕΑ

Ημ. Έκδοσης: ...01/02/2015 Ημ. Αποδελτίωσης: ...04/03/2015

Σελίδα:52

0

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

γυναίκες (43,2% του συνολικού προσωπικού E&A του τομέα), ενώ στον τομέα των επιχειρήσεων (BES) απασχολούνται 3.139 γυναίκες (31,4% του συνολικού προσωπικού E&A του τομέα). Ο αριθμός των γυναικών που απασχολούνται στον τομέα των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων (PNP) είναι 323 (50,7% του συνολικού προσωπικού E&A του τομέα).

Με βάση αυτά τα ποσοστά απασχόλησης, η Ελλάδα βρίσκεται στην 19η θέση στον τομέα της τριτοβάθμιας και μεταδευτε-

ροβάθμιας εκπαίδευσης, στην 20ή θέση στον κρατικό τομέα και στην 7η θέση στον τομέα των επιχειρήσεων.

Στην κατηγορία «Ερευνήτριες» η υψηλότερη συμμετοχή γυναικών καταγράφεται στον κρατικό τομέα (48,1% ερευνήτριες), ποσοστό που κατατάσσει την Ελλάδα στην 9η θέση, πάνω από τον κοινοτικό μέσο όρο (40,9%). Υψηλότερη θέση από τον κοινοτικό μέσο όρο έχει η Ελλάδα και στον τομέα των επιχειρήσεων, καταλαμβάνοντας την 7η θέση, αν και το πο-

σοστό των ερευνητριών στον τομέα είναι μόνο 30,8%. Στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Ελλάδα υπολείπεται του κοινοτικού μέσου όρου και με ποσοστό 35,6% γυναίκες στους ερευνητές κατατάσσεται 24η μεταξύ των χωρών μελών της Ε.Ε.

Η συμμετοχή των γυναικών στα επιστημονικά πεδία

Οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή από τους άνδρες στις «Ανθρωπιστικές επιστήμες» (54,1%), ενώ υψηλό ποσοστό (43%) καταγράφεται και στον τομέα «Ιατρική και επιστήμες υγείας». Η μικρότερη συμμετοχή γυναικών (29,5%) αφορά το επιστημονικό πεδίο «Επιστήμες μηχανικού & τεχνολογία».

Στον τομέα της τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην Ελλάδα και στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. οι γυναίκες απασχολούνται περισσότερο από ό,τι οι άνδρες στα επιστημονικά πεδία «Ιατρική και επιστήμες υγείας», «Κοινωνικές επιστήμες» και «Ανθρωπιστικές επιστήμες». Αντίστροφη είναι η εικόνα για τα επιστημονικά πεδία «Επιστήμες μηχανικού & τεχνολογία» και «Φυσικές επιστήμες».

Στον κρατικό τομέα, στην Ελλάδα και τις περισσότερες χώρες της Ε.Ε.-28 η απασχόληση των γυναικών συγκεντρώνεται επίσης στα επιστημονικά πεδία «Ιατρική και επιστήμες υγείας», «Κοινωνικές επιστήμες» και «Ανθρωπιστικές επιστήμες». Στον τομέα των επιχειρήσεων, το επιστημονικό πεδίο «Ιατρική και επιστήμες υγείας» είναι επίσης αυτό στο οποίο καταγράφονται υψηλότερα μερίδια απασχόλησης γυναικών.

Χαρακτηριστικά απασχόλησης: Επίπεδο σπουδών και ηλικία

Οι περισσότερες γυναίκες που απασχολούνται σε E&A είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ή πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5A & 5B) και ακολουθούν οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου σπουδών (ISCED 6). Η ίδια εικόνα

1. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ (2ος 15)

Μέσο:ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΒΕΑ

Ημ. Έκδοσης: ...01/02/2015 Ημ. Αποδελτίωσης: ...04/03/2015

Σελίδα:53

ισχύει και για τους άνδρες, με λίγο υψηλότερα ποσοστά διδακτόρων έναντι των γυναικών.

Οι γυναίκες παρουσιάζουν μεγαλύτερο μερίδιο στις χαμηλότερες ηλικιακές ομάδες, ενώ η τάση αυτή αντιστρέφεται καθώς αυξάνεται η ηλικία. Για τους άνδρες η κατανομή στις ηλικιακές ομάδες είναι περισσότερο ισορροπημένη, ιδιαίτερα στον κρατικό τομέα.

Οι γυναίκες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: το φαινόμενο της «γυάλινης οροφής»

Το φαινόμενο της «γυάλινης οροφής» (glass ceiling), της συσσώρευσης δηλαδή των γυναικών στις χαμηλές βαθμίδες της ιεραρχίας, είναι πραγματικότητα και στην Ελλάδα. Τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών υπερτερούν των ανδρών στις χαμηλότερες ακαδημαϊκές βαθμίδες (Γ και Δ), ενώ σταδιακά στις υψηλότερες βαθμίδες η εικόνα αντιστρέφεται: στη βαθμίδα Β τα ποσοστά ανδρών και γυναικών είναι περίπου ίσα, ενώ στη βαθμίδα Α οι άνδρες υπερτερούν σαφώς των γυναικών.

Επιπλέον, το Ε.Κ.Τ. εξέτασε την εκπροσώπηση των γυναικών το 2012 στα υψηλότερα όργανα διοίκησης των φορέων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πρυτανικές αρχές και διοικητικά συμβούλια των Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι.). Η συμμετοχή των γυναικών σε ανώτερες θέσεις και σε όργανα λήψης αποφάσεων είναι πολύ χαμηλή, κάτω από τα χαμηλότερα όρια ποσόστωσης που επιχείρησε να εισάγει ο νόμος 2839/2000.

Οι γυναίκες προάγονται με βραδύτερους ρυθμούς συγκριτικά με τους άνδρες, γεγονός που οφείλεται στη δυσκολία συμφιλίωσης της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής, σε συνδυασμό με την ανάγκη πολλών ωρών απασχόλησης στις θέσεις υψηλής ευθύνης, όπως φανερώνουν και τα αποτελέσματα της έρευνας του Ε.Κ.Τ. στο πλαίσιο του έργου «Χαρτογράφηση του γυναικείου ερευνητικού δυναμικού στην Ελλάδα».

Οι δράσεις του Ε.Κ.Τ. για την προώθηση της ισότητας των φύλων στην έρευνα

Από το 2007 το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης υποστηρίζει ενεργά την ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. Μετά την εκτεταμένη καταγραφή των Ελληνίδων ερευνητριών με το έργο «Χαρτογράφηση του επιστημονικού χώρου του ελληνικού γυναικείου ερευνητικού δυναμικού» και τη συμμετοχή στα ευρωπαϊκά έργα GENDERA και SHEMERA, το Ε.Κ.Τ. συνεισφέρει στην καθιερωμένη πλέον πανευρωπαϊκή έκδοση «She figures» με αναλυτικά στατιστικά στοιχεία και δείκτες για τις ερευνήτριες. Παράλληλα, το Ε.Κ.Τ. υποστηρίζει την έρευνα στον το-

μέα της ισότητας των φύλων μέσω των δράσεών του ως Εθνικό Σημείο Επαφής στο πρόγραμμα «Επιστήμη στην κοινωνία και μαζί με την κοινωνία» του Ορίζοντα 2020, που είναι το νέο χρηματοδοτικό πρόγραμμα της Ε.Ε. για την έρευνα και καινοτομία.

Διευθύνσεις στο Διαδίκτυο

Έκδοση «Η συμμετοχή των γυναικών στην έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα το 2011»

<http://metrics.ekt.gr/el/node/170>

Δείκτες έρευνας-ανάπτυξης-καινοτομίας

<http://metrics.ekt.gr> ■

